

СИЛАБУС

Назва курсу: ІСТОРІЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Кафедра: історії та методики навчання

Факультет: гуманітарно-технологічний

Лектор: Стронський Генріх Йосипович, доктор історичних наук, професор

Кількість кредитів: 4

Кількість годин: 120

Анотація.

В межах курсу вивчається історія розвитку історичної науки, в процесі вивчення якої студенти можуть ознайомитися з історією нагромадження історичних наукових знань відповідно до конкретних історичних етапів розвитку історичної науки та вивчення основних осередків розвитку вітчизняної й світової історичної науки, й використання в історичних дослідженнях основних тенденцій і досягнень вітчизняної і світової історичної науки.

Ключові слова: наука, риторика, історична проза, історіографія, слов'янофіли, гуманісти, козацьке літописання, позитивізм, національна ідея.

Перелік тем:

Практичні джерела виникнення та зародження історичної науки.

Основні осередки історичної науки в Україні та їхня діяльність.

Основні осередки історичної науки в Європі.

Основні осередки історичної науки в Північній та Південній Америці.

Основні осередки історичної науки в Азії, Австралії, Африці.

Основні тренди й досягнення історичної науки в Україні і світі.

Розвиток мікроісторичних досліджень.

Основні історіографічні тенденції та джерелознавчі підходи у науці України.

Проблема доброчесності у сучасному історіописанні.

Комунікації українських та зарубіжних істориків.

Методичне забезпечення:

Робоча навчальна програма. Опорні конспекти лекцій. Плани семінарських занять. Аудіо та відео матеріали. Тести. Завдання для самостійної роботи. Творчі кейси.

Підсумковий контроль: залік

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати в професійній педагогічній діяльності в галузі середньої освіти або в процесі навчання складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її

місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та введення здорового способу життя.

Програмові результати навчання:

Бачити способи розв'язання творчих, проблемних завдань та принципи поєднання науково-предметних і дидактичних знань.

Застосовувати знання української мови за професійним спрямуванням на практиці.

Здатність до самостійного навчання упродовж життя, розвиток мотивів самоактуалізації у сфері професійної діяльності, уміння застосовувати творчі здібності, які характеризують готовність до створення принципово нових ідей.

Теми ІНДЗ:

1. Праця Геродота "Історія" та її роль у розвитку європейської історичної думки.
2. Минуле і сучасне в історичних працях Фукидіда та Ксенофонта.
3. Основний зміст "Історії Риму від заснування міста" Тіта Лівія.
4. Історичні погляди Корнелія Таціта та Гая Светонія Транквілла.
5. Християнська концепція історії. Основний зміст «Церковної історії народу англів» Беди Досточтимого.
6. «Діяння саксів» Відукінда як історичне і літературне джерело.
7. «Хроніка» Тітмара Мерзебурзького як джерело з історії 3. германо-слов'янських відносин.
8. Риторична школа та історичні праці її представників. Леонардо Бруні Аретино та його «Історії Флоренції».
9. Ерудитська критична школа: відкриття першоджерел, збір і обробка матеріалу, раціональна критика і введення наукового апарату. (Флавіо Бьондо, Помпоній Лето, Лоренцо Валла).
10. Політична школа: предмет історії — боротьба політичних партій за владу. Нікколо Макіавеллі та Франческо Гвіччардіні.
11. Історіографія Реформації і Контрреформації в Німеччині та у Франції (Жан Боден).
12. Французька романтична історіографія. Ж. де Местр, Ф.Р. Шатобріан, О. Тьєррі, Ф. Гізо, Ф. Міньє, Ж. Мішле.
13. Позитивізм в історичній думці Франції. І. Тен, А. де Токвіль, Ш. Ланглуа, Ш. Сеньобос, А. Сорель.
14. Позитивістська історіографія в Англії: основні напрямки досліджень. Г. Спенсер, Г.Т. Бокль
15. Німецька історіографія другої половини XIX ст. «Малонімецька школа» (Й. Дройзен, Ф. Мейнеке).
16. Розвиток історичної думки в Росії у ХУІІІ ст. М.Ломоносов і боротьба з «норманською теорією».
17. Соціологічна історія М. Вебера.
18. Історія цивілізацій А.Д. Тойнбі.
19. Розвиток бачення історії послідовниками школи «Аналів» (Ф.Бродель, Ж.Ле Гофф).
20. Організація і основні тенденції розвитку історичної науки в СРСР після другої світової війни.
21. Історична наука на службі комуністичних режимів у т. зв. «країнах соціалістичної співдружності».
22. Зародження літописної традиції в Україні. «Повість минулих літ».
23. Історичні погляди мислителів Київської Русі. «Слово о полку Ігоревім».

24. Історична думка українців литовсько-польської доби.
25. Розвиток історичних знань в Україні наприкінці ХУІ-перша пол..ХУІІ ст.
26. Вплив українського козацтва та національно-визвольного руху на розвиток історичних знань.
27. Козацьке літописання як виклик на новий рівень історичних знань: Літопис Самовидця, «Действия презелой брани Хмельницкого» Г.Габ'янки,Літопис С.Величка.
28. Києво-Могилянська академія — потужний осередок розвитку історичних знань у ХУІІ-ХУІІІ ст.
- 29.Творчість Ф. Прокоповича та її вплив на формування гуманітарних наук в Україні й Росії
- 30.«Історії Русів» та її місце в історичній науці.
31. «Історія України-Руси» М.Грушевського — науковий синтез української історії на ґрунті позитивізму і національної ідеї.
- 32.Основні досягнення вчених-істориків Д. М.Яворницького, Д. І. Багалія, О. Я. Єфименко,М. Аркаса, Д.Дорошенка.
- 33.В. Липинський — засновник державницького напрямку в українській історіографії.
- 34.Львівська школа істориків-державників (М.Кордуба, С.Томашівський, І.Крип'якевич).
- 35.Реорганізація системи науково-дослідницьких закладів історичного профілю
- 36.Політичні репресії щодо істориків у кінці 1920-х — 1930-х рр.
- 37.Відновлення роботи науково-дослідних установ історичного профілю у повоєнні роки.
38. Ідеологічні репресії сталінського режиму щодо українських істориків.
- 39.Українська історіографія в час хрущовської «відлиги». Творчі особистості шістдесятництва у галузі історичної науки.
40. Стан історичної науки в добу брежнєвського «застою».
- 41.Криза історичної науки в Україні в 1980-х — 1990-х рр.
- 42.Методологічна переорієнтація пострадянських істориків України.
- 43.Організаційні зміни в системі науково-дослідних установ історичної науки незалежної України. Досягнення у створенні наукової історії України.

Література:

1. Ададуров В. Французька історіографія ХХ століття: Навчальний посібник. — Львів, 2001.
2. Богдашина О. М. Позитивізм в історичній науці в Україні (60-ті рр. ХІХ – 20-ті рр. ХХ ст.). – Х.: Вид-во Віронєць А. П. «Апостроф», 2010.
3. Брайчевський М.Вступ до історичної науки. - К., 1995.
4. Голиш Г. М. Історія історичної науки від найдавніших часів до кінця ХІХ століття [Текст] : підручник для студ. ВНЗ зі спец. "Історія" / Г. М. Голиш ; МОН України, Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького, Навч.- науковий ін-т історії філософії. – Черкаси : Вертикаль, 2015.
5. Гуревич А.Я. Исторический синтез и Школа Анналов. М., 1993.
6. Гутнова Е.В. Историография истории средних веков. М., 1985.
7. Дашкевич Я. Дорогами української Кліо: про стан історичної науки в Україні. - К., 1993.
8. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. – Львів, 2007.
9. Іванко А. Б. Історики України ХІХ-ХХ ст. (Нариси української історіографії). - Кіровоград, 2001.
10. Історіографічний словник: навчальний посібник для студентів історичних факультетів університетів, за заг.ред С. Посохова Харків 2004.
11. Историография истории нового времени стран Европы и Америки: Учеб. пособие /А.В. Адо, И.С. Галкин, И.В. Григорьева и др. /Под ред. И.П. Дементьева. - М.: Высш. школа, 1990.

12. Историография новой и новейшей истории стран Европы и Америки /Под ред. И.С. Галкина. - М.: изд-во Моск. ун-та, 1977.
13. Историческая наука в XX веке. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки: Учебное пособие для студентов.// Под ред. И. П. Дементьева, А. И. Патрушева — М.: Простор, 2002. — с. 432.
14. Єсельчик. С. Українофіли: Світ українських патріотів другої половини XIX століття. – К., 2010.
15. Калакура Я. С. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза 2004. - 496 с.
16. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. — К., 1995.
17. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок XX століття) /І.І. Колесник. - К. : Генеза, 2000.
18. Кондратюк К. Українська історіографія XIX – початку XX століть: основні напрями і концепції. Навчальний посібник / К.Кондратюк. – Л., 2012.
19. Коцур В. П., Коцур А. П. Історіографія історії України. Курс лекцій. - Чернівці, 1999.
20. Коцур В. П. Історичні концепції М. С. Грушевського та В. К. Липинського. — К. Черкаси, 2000.
21. Кравченко В. Нариси з української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII – середина XIX ст.). – Харків, 1996.
22. Кухта Б. З історії української політичної думки. –Київ, 1994.
23. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Том 1-2. –Київ, 1994
24. Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями : колект. монографія / Удод Олександр, Верменич Ярослава, Ковалевська Ольга, Ясь Олексій, НАН України ; Ін-т історії України. — Київ : Генеза, 2018. — 288 с.
25. Націоналізм. Антологія./Упорядник О.Проценко, В.Лісовий. –Київ, 2000.
26. Плохий С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій. – К., 2013.
27. Потульницький В. Україна і всесвітня історія. Історіософія світової та української історії ХУІІІ-ХХ століть. -К., 2002.
28. Санцевич А.В. Інститут історії України НАН України. Історіографічний нарис. — К., 1998.
29. Світло й тіні українського радянського історієписання: Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, Україна, 22–23 травня 2013 р.) / за ред. В.А. Смолія. — К.: Інститут історії України НАН України, 2015.
30. Стельмах С. Історична думка в Україні XIX — початку XX століття. —К., 1997.
31. Українська історіографія на зламі XX і ХХІ століть: здобутки і проблеми / за ред. Л. О. Зашкільняка. -Львів: Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. — 212 с.
32. Шульженко Ф.П. Історія політичної думки вчесь зарубіжних країн. Підручник. -Київ, 2007.
33. Яковенко Н.М. Вступ до історії. -К.: Критика, 2007.
34. Яремчук В. П. Українська історіографія: суспільно-політична історія: посібник. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2017.